

Trabzon yerel halkının turizm algısında turist profilinin rolü: Arap turist profili*

The role of the tourist profile in the tourism perception of the local people of Trabzon: Arab tourist profile

Gönderim Tarihi / Received: 11.11.2021

Kabul Tarihi / Accepted: 14.12.2021

<https://doi.org/10.31795/baunsobed.1022381>

Esra CESUR**1

Hüseyin ÇEKEN²

ÖZ: Yerel halkın turizm algısı, bölgelerin sahip olduğu turistik değerlerden sonra gelen en önemli unsurlardan biridir. Çünkü, yerel halkın turizm algısını belirlemek bölgelerde turizm faaliyetleri için yapılacak gelişim planlarının başarılı bir şekilde gerçekleşmesinde kilit rol oynamaktadır. Ayrıca, turistik bölgelerin sürdürülebilir kılınmasında da yerel halkın turizm faaliyetlerine karşı tutumu ve desteği önem arz etmektedir. Bu araştırma, Trabzon yerel halkının turizm algısını ölçerek söz konusu bu algının Arap turistlere göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yürütülmüştür. Bunun yanında turizm algısının bazı demografik değişkenlere göre farklılık gösterme durumu da araştırılmıştır. Çalışmanın amacı doğrultusunda, ilgili literatür taraması yapıldıktan sonra anket formu oluşturulmuş ve Trabzon'da yaşayan yerel halka pandemi koşulları nedeniyle çevrim içi olarak ulaştırılmıştır. Veriler 2021 yılının Mart-Mayıs aylarında 392 katılımcıyla tamamlanmıştır. Katılımcıların özellikleri ve Arap turist algılarına ilişkin veriler yüzde ve frekans dağılımı yapılarak incelenmiştir. Yerel halkın genel turizm algısı ise faktör analizine tabi tutularak alt boyutlara ayrılmıştır. Alt boyut algılarının turist profiline ve demografik değişkenlere göre farklılık gösterip göstermediğini belirleyebilmek için T ve One-Way Anova testi analizleri yapılmıştır. Araştırma sonucunda yerel halkın turizme yönelik algısının genel olarak olumlu olduğu belirlenmiştir. Ancak, Arap turist profili göz önüne alındığında sosyo-kültürel etki algısının daha olumsuz, ekonomik etki algısının ise daha olumlu olduğu saptanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Yerel halk, Turizm algısı, Arap turistler, Trabzon

ABSTRACT: The perception of tourism by local people is one of the most important elements that comes after the tourist values that the regions have. Because determining the perception of tourism by the local population plays a key role in the successful implementation of development plans for tourism activities in the regions. In addition, the attitude and support of local people towards tourism activities is also important in making tourist areas sustainable. This research was carried out in order to determine whether this perception differs compared to Arab tourists by measuring the tourism perception of the local people of Trabzon. In addition, the fact that the perception of tourism differs according to some demographic variables was also investigated. In accordance with the purpose of the study, after a review of the relevant literature, a questionnaire was created and conducted online for local residents living in Trabzon due to pandemic conditions. The data were completed in March-May 2021 with 392 participants. The data on the characteristics of the participants and their perception of Arab tourists were analyzed by making a percentage and frequency distribution. On the other hand, the general perception of tourism by the local population is divided into sub-dimensions by subjecting it to factor analysis. In order to determine whether the sub-dimension perceptions differed according to the tourist profile and demographic variables, the T and One-Way Anova test analyses were performed. As a result of the research, it was determined that the perception of the local population towards tourism is generally positive. However, it has been determined that the perception of socio-cultural impact is more negative and the perception of economic impact is more positive when it considering Arab tourist profile.

Keywords: Local people, Perception of tourism, Arab tourists, Trabzon

* Çalışma, 15-17 Ekim 2021 tarihinde gerçekleştirilen 21. Ulusal/5. Uluslararası Turizm Kongresinde sunulan "Trabzon Yerel Halkının Turizm Algısında Turist Profilinin Rolü: Arap Turist Profili" başlıklı bildiri çalışmasının geliştirilerek makaleye çevrilmiş halidir.

**Sorumlu Yazar / Corresponding Author

¹ Öğr. Gör., Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi/Marmaris Turizm Meslek Yüksekokulu, Otel, Lokanta ve İkram Hizmetleri Bölümü, Turizm ve Otel İşletmeciliği Programı., esracesur@mu.edu.tr, <https://orcid.org/0000-00033-3117-0320>

² Doç. Dr., Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi/ Turizm Fakültesi/ Turizm İşletmeciliği Bölümü, Turizm İşletmeciliği Anabilim Dalı, hceken@mu.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0002-6614-3018>

EXTENDED ABSTRACT

Literature review

Studies aimed at determining the perception of tourism began to be carried out in the 1970s. The first studies were conducted around Doxey's Irridex model, Butler's destination life cycle model, and then tried to develop theories such as commitment, conflict, cause-effect, and social exchange. The effects of tourism activities on the region are generally examined in three dimensions. These are the economic, socio-cultural and environmental impact dimensions. These effects have a number of consequences both on the tourist region and on the local population. While these effects are perceived positively by some of the local people, for some, their negative aspects may come to the fore. There are various elements that affect this difference, that is, direct the attitude of local people to tourism activities. These elements include the demographic characteristics of individuals, their dec of life in the region, the status of providing income from the tourism sector, whether they are natives of that region.

Methodology

This research is a descriptive study in the scanning model. As the universe of the study, Trabzon province has been selected. Cause of Trabzon: It is the central position of the region and that tourism activities and Arab tourist movements are the most intensely experienced. According to the 2021 data in this direction, the population of Trabzon province is 811.901 (trabzon.gov.tr, 21.02.2021). The sample of the study constitutes 392 participants over the 18 years of age determined using the sampling method throughout the province.

The survey technique was preferred as a data collection tool for the data to be collected in the study and to make various statistical analyzes. The surveys were collected as online (e-mail and social media) due to March-May of 2021. The studies of Akova (2006), Bilim & Özer (2013) and Güneş (2014) were used in the creation of the research questionnaire.

The questionnaire consists of 3 parts. 9 closed-ended questions containing the demographic characteristics of participants in the first chapter 5 closed-ended questions, including the perceptions of the local people in the second chapter, In order to measure the tourism perception of the local people, there are a total of 40 questions, 26 of which are in the form of a 5-point Likert scale. Likert scale towards negative to positive; 1. Strongly disagree and 5. Strongly consisted of judgments that meant agree. The data obtained as a result of the research was analyzed in the 'SPSS 22.0' statistics program. In the analysis of the data, frequency analysis, reliability analysis, factor analysis, T test and One-Way Anova test were used.

Findings and discussion

The local people of Trabzon want both local and foreign tourists to come to the region (68.6%). When the local population is asked what Arab tourists mean to them, 44.6% think that they are people who leave foreign currency, 19.9% think that they are people who ensure the development of the region, 15.6% think that they are people who ensure the development of Trabzon, 14.4% think that they are people who set a bad example for the local population. The least proportional answer is that with 8%, tourists are the ones who need help. 58.2% of respondents said they were not bothered by Arab tourists, while 41.8% said they were uncomfortable. 68.4% of them do not attach importance to hygiene. In second place is their comfortable behavior with 27.8%. The least attended option is to spend a little money with 1.8%. 73% of the respondents think that Arab tourists do not harm the people of Trabzon, while 27% think that they do harm.

The perception scale consisting of 26 recommendations measuring the perception of tourism of the local people was subjected to factor analysis. As a result of factor analysis, the scale was reduced to four factors. Four factors account for 55.7% of the total variance. The first of the factors identified is

called 'perceptions of the economic impacts of tourism' and explains 28.1% of the total variance. The second factor is; it is called 'perceptions of the socio-cultural effects of tourism' and explains 12.2% of

the total variance. The third factor is; 'perceptions of the environmental impacts of tourism' and 9.1% of the total variance and the last factor is called 'general tourism perception' and explains 6.1% of the total variance. The alpha reliability coefficient of the scale was calculated as 0.81. While the perception of tourism of the local people does not differ according to gender, age, economic situation and duration of residence in the province, it differs significantly according to marital status, occupation and education level. Married individuals have a more positive socio-cultural perception of tourism than single individuals. Tradesmen perceive the socio-cultural effects of tourism more negatively than students. Students perceive it more negatively than employers. The economic perception level of tourism of associate degree graduates is relatively low to undergraduate and graduate participants. Finally, locals perceive the economic effects of tourism more positively when it comes to Arab tourists, while perceiving their socio-cultural effects more negatively.

Results and recommendations

One of the most important results of the study is that the locals think that Arab tourists are the ones who leave foreign currency and contribute to the development of Trabzon and enable the development of the region. There is a section that is disturbed by Arab tourists. One of the most disturbing points for locals is that Arab tourists do not care about hygiene and behave comfortably. Although the income generating size is satisfied with the local people, the lifestyles of the Arab tourists are causing them to negatively look at the tourism. However, when all dimensions are generally evaluated, Arab tourists are considered to harm the people of Trabzon. In order to eliminate negative perceptions, tourism planners and local governments will be useful to work on this issue.

In general, the general perception of the local population towards tourism is positive and this perception does not differ according to the Arab tourist profile. However, when the sub-dimensions of the effects of tourism are examined, the perception of socio-cultural impact differs according to the Arab tourist profile. At this point, the way of life of Arab tourists, their comfortable behavior and the fact that they do not pay much attention to hygiene cause local people to be socially and culturally contrary and perceive the tourism sector negatively. The fact that local people have a negative attitude may adversely affect the future of provincial tourism and the course of subsequent trips. Therefore, local residents should be informed about how important Arab tourist trips are for the development of tourism and the economy of the region.

Giriş

Bir bölge veya yörede turizm faaliyetlerinin gelişimi ve bu gelişimin sürdürülebilirliğinin sağlanması açısından yerel halkın turizme bakış açısının araştırılması güncelliğini koruyan bir konudur. Ayrıca sözü edilen sürdürülebilirliğin sağlanmasındaki en önemli yollardan biri, yerel halkın turizm plan ve politikalarının belirlenme sürecine dâhil edilmesidir. Çünkü, turizm faaliyetlerinin üç temel boyutu olan sosyo-kültürel boyut, ekonomik boyut ve çevresel boyutun olumlu ya da olumsuz etkilerinden en çok etkilenenler o yörede ikamet eden yerel halktır.

Türkiye ekonomisi için turizm sektörünün önemi giderek artmaktadır. Turizm sektörü ülke ekonomisinde olduğu gibi bölgelerin gelişmesinde de son derece önemlidir. Hem dünyada yükseliş gösteren Arap turizmi hem de Türkiye'yi ziyaret eden Arap turist sayısındaki artış turizm sektörüne büyük oranda katkı sağlamaktadır. Özellikle Arap turistleri önemli kılan nokta, seyahatleri süresince yüksek harcama potansiyeline sahip olmalarıdır. Türkiye'ye gelen bir Arap turistin diğer yabancı turistlere oranla yaklaşık 4 katı harcama yaptığı ifade edilmektedir. Ayrıca, Türkiye'de bir yabancı turistin ortalama harcaması 749 \$ iken, bir Arap turistin ortalama harcaması 3000 \$ olarak belirtilmektedir (Doğu Karadeniz Kalkınma Ajansı [DOKA], 2015).

Son yıllarda Doğu Karadeniz Bölgesi Arap turistler için cazibe merkezi hâline dönüşmüştür. Özellikle Katar, Kuveyt, Birleşik Arap Emirlikleri (BAE), Suudi Arabistan ve Irak gibi ülkelerden gelen Arap turistlerin sayısında ciddi bir artış gerçekleşmiştir. Pandemi öncesi ili ziyaret eden Arap turist sayısı 575.795 olarak gözlenmiştir (trabzon.ktb.gov.tr, 28.05.2021). Bu durum hem bölge hem de yerel bazda araştırma alanı olan Trabzon ili turizmi açısından büyük önem taşımaktadır. Çünkü, Arap turistlerin doğaya dayalı turizm türlerine olan ilgileri neticesinde gerçekleştirecekleri ziyaretler bölgenin ekonomik kalkınmasına ve gelişmesine fayda sağlayacaktır. Bu nedenle, ildeki turizm sektörünün geleceği için büyük önem taşıyan Arap turistlerin, yöre halkının turizme yönelik algı ve görüşlerinde bir etkiye sahip olup olmadığının belirlenmesi önem arz etmektedir.

Çalışmada, Trabzon'da yaşayan yerel halkın turizme ilişkin algılarının turist profiline göre değişip değişmediğinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Ayrıca, turizm algısına etki edebilecek faktörlerin algı boyutlarına ve bazı demografik özelliklere göre değişkenlik gösterip göstermediğinin ortaya konulması araştırmanın bir diğer amacını oluşturmaktadır. Bu amaç doğrultusunda, yerel halkın turizm algısında Arap turistlerin etkisi belirlenmeye çalışılmıştır. Arap turistlerin seçilme nedeni ise araştırma bölgesini en fazla ziyaret eden yabancı turist profili olmalarıdır.

Literatür taraması

Turizm algısı ve yerel halk ilişkisi

Turizm algısını belirlemeye yönelik çalışmalar 1970'li yıllarda yapılmaya başlamıştır. İlk çalışmalar Doxey'in Irridex modeli, Butler'in destinasyon yaşam döngüsü modeli etrafında ele alınmış, daha sonra bağlılık, çatışma, neden-sonuç, sosyal mübadele gibi teorilerle geliştirilmeye çalışılmıştır (Brida vd., 2011). Bu teoriler irdelendiğinde, diğer teorilerinde kullanılması ile birlikte ağırlıklı olarak sosyal mübadele teorisinin kullanıldığı görülmektedir (Chen, 2001; Andereck ve Vogt, 2005; Park vd., 2017). Kısaca bu teoriyi açıklamak gerekirse, yerel halkın bölgedeki turizm faaliyetlerinin sağlayacağı faydayı düşünerek turizme yönelik algılarının olumlu olmasını ifade eder. Dolayısıyla yerel halk turizmi bir araç olarak görür ve turizmin faydalarından yararlandığı ölçüde sektöre destek verir.

Turizm faaliyetlerinin bölgeye olan etkileri genel olarak üç boyutta incelenmektedir. Bunlar; ekonomik, sosyo-kültürel ve çevresel etki boyutlarıdır. Söz konusu etkilerin hem turizm bölgesi hem de yerel halk üzerinde olumlu ve olumsuz sonuçları bulunmaktadır. Örneğin; yeni istihdam olanakları, yatırımlar, harcama etkisi, yaşam koşullarındaki iyileşmeler, yerel halkın refah seviyesinin yükselmesi, yapılacak olan yeni yatırımlar sayesinde altyapı ve üstyapı meydana gelebilecek gelişmeler olumlu etkiler arasında ele alınırken, bölgedeki ürün ve hizmet fiyatlarının artış göstermesi, bölgesel enflasyonist baskı, ithalatın artması, tüketim kalıplarının değişmesi de olumsuz etkiler olarak sıralanabilir. Bir diğer boyut olan sosyo-kültürel etkilerde ise; kültürel alışveriş, barış ve huzur ortamının sağlanması, yerel kültürün tanıtılması olumlu etkiler, yerel kimliğin değişimi, kültürel yozlaşma, yerel dilin erozyona uğraması, geleneksel değerlerin yok olması, yerel halk ile turist arasındaki çatışmalar da olumsuz etkiler arasında

gösterilebilir. Çevresel boyutun olumlu etkileri arasında; doğal ve kültürel mirasın korunarak sürdürülebilir bir turizm anlayışını gerçekleştirmek, çevresel farkındalık yaratmak, yok olmaya yüz tutmuş tarihi kalıntıların restore edilerek geri kazandırılması sayılabilir. Olumsuz etkilere ise; çevre ve gürültü kirliliğinin meydana gelmesi, plansız yapılan turizm faaliyetleri sonucunda ekosistemin bozulması, doğal kaynak kullanımının artması, altyapıda yaşanacak olumsuzlar gösterilebilir (Öztürk vd., 2015).

Yukarıda ifade edilen bu etkiler yerel halkın bazıları tarafından olumlu algılanırken, bazıları için olumsuz yönleri daha ön plana çıkabilmektedir. İşte bu farklılığı etkileyen, yani yerel halkın turizm faaliyetlerine karşı olan tutumunu yönlendiren unsurların varlığı çeşitli çalışmalarda ortaya koyulmuştur. Bunlardan biri bölgedeki yaşam süresi olup, bireylerin yaşam süresi uzadıkça turizmi yönelik olumsuz bir tutum sergiledikleri tespit edilmiştir (Um ve Crompton, 1987; Cavus ve Tanrisevdi, 2002). Bir diğeri yerel halkın ekonomik yönden turizme bağlı olup olmadığıdır. Şöyle ki; çeşitli çalışmalar, bireylerin turizm sektöründen ekonomik bir kazanç elde ettiği taktirde sektöre ilişkin algı ve tutumlarının daha olumlu olabileceğini göstermektedir (Kuvan ve Akan, 2005; Inbarakan ve Jackson, 2006).

Yapılan birtakım çalışmalarda algı ve tutumlara etki eden bir diğer unsur olarak, kişinin bölgenin yerlisi olup olmama durumu gösterilmiştir. Burada iki durumdan söz edilmektedir. Birincisi bölgenin yerlisi olan bireylerin turizme daha olumsuz yaklaştıkları, diğeri ise, bölgeye sonradan yerleşenlerin o bölgede doğup büyüyenlere oranla daha fazla olumsuz tutum içinde oldukları durumudur (Kuvan ve Akan, 2005). Diğer taraftan demografik değişkenlerin de turizme yönelik tutumları etkilediği saptanmıştır (Teye vd., 2002; Kuvan ve Akan, 2005). Gerçekleştirilen alan yazın taraması gösteriyor ki; turizm, yerel halk üzerinde farklı ve çeşitli düzeylerde etki etmektedir. Yerel halkın turizmi nasıl algıladığı ve turizmin çeşitli etkilerini farklı durumlarda algılama şekli olumlu veya olumsuz olabilmektedir.

Arap turist profili

Arap turist profilini incelerken Arap ülkeleri ve Körfez ülkeleri arasındaki gelir durumu, bakış açısı, eğitim durumu, yaşam standartları gibi unsurların Arap turist profili üzerinde değişkenlik gösterebileceğini belirtmek gerekmektedir.

Arap turistleri seyahate yönlendiren faktörlerin başında doğa temelli faaliyetler ve ılıman bir iklime sahip yerleri görme isteği gelmektedir. Bunun yanı sıra; eko turizm faaliyetlerinin varlığı, alışveriş olanakları, helal gıda ve konaklama motivasyonu, dini değerler gibi faktörler de onları seyahate yönlendirmektedir. Arap turistlerin seyahat kararı alma sürecinde önem derecesine göre en önemli unsurlar; aile ve arkadaşlarının tavsiyeleri, diğer kişisel tavsiyeler, seyahat acentaları, gidilecek olan ülkeye aşina olma durumları, dergi-gazete ve televizyon haberleri, internet araştırması, turizm fuarları ve tatil promosyonları şeklinde sıralanabilir (Batı Akdeniz Kalkınma Ajansı [BAKA], 2013).

En temel tatil etkinlikleri alışveriş yapmak, çevrede görülmeye değer alanları gezmek ve dışarıda yemek şeklinde olan Arap turistler, genellikle doğayla iç içe olabilecek ve kadın turistlerin alışveriş yapma olanağı olan yerleri tercih etmektedirler. Bununla birlikte çocuklu ailelerin, çocuklarının vakit geçirebileceği oyun alanları olan tesisleri seçmelerinde etkili olabilmektedir. Konaklama tercihleri gelir düzeyine göre değişiklik göstermektedir. Yüksek gelir düzeyine sahip turistlerin %70'i lüks otelleri ile tatil köylerini tercih etmektedirler. Daha düşük gelir düzeyine sahip olan %30'luk kısım ise, tarihi ve kültürel turizm kapsamında tatil yapmaktadırlar. Bu turistler, temmuz ve ağustos aylarında, iklimi serin ve soğuk olan yerlerde, alışveriş merkezlerine yakın dağ, orman ya da göl kenarlarındaki tesislerde konaklamayı tercih etmektedirler. Arap turistler, herkese açık alanlarda yüzmeme, helal gıda konusundaki duyarlılık, alkol kullanmama ve dışarda yemek yeme alışkanlıkları nedeniyle her şey dâhil sistemi tercih etmemektedirler. Genellikle aileleriyle ve yakınlarıyla kalabalık bir şekilde seyahat etme eğilimi göstermektedirler. Bekâr ve genç erkeklerin daha bireysel seyahat etme eğilimi de yaygındır. Bu turistler, tarifersiz seferleri tercih etmeyip, tarifeli direkt uçuşları tercih etmektedirler. Ayrıca toplu taşıma kullanmak yerine, taksi ya da araç kiralama yoluna gitmektedirler. Özellikle yüksek gelir grubunda olanlar, özel araç ve şoför talebinde bulunmaktadırlar. Arap turist profiline yönelik verilen genel bilgiler dışında, özel ölçekte Trabzon ilini ziyaret eden Arap turist profilinin de ele alınmasının

yararlı olabileceği düşünülmektedir. Bu doğrultuda medya araştırmaları ve sektör temsilcileriyle yapılan araştırmalar sonucunda ortaya çıkan Arap turist profili aşağıdaki gibi ifade edilebilir (DOKA, 2015);

İlk olarak Trabzon'u ziyaret eden Arap pazarı içerisinde Suudi Arabistanlı turistler yaklaşık %60'lık bir oranla ilk sırada yer almaktadır. Bunu, Birleşik Arap Emirlikleri ve Kuveytli turistler takip etmektedir. Bölgeyi çoğunlukla orta gelir düzeyine sahip Arap turistler ziyaret etmekle birlikte, üst düzey gelire sahip turistlerde ziyaret etmekteledir. Söz konusu bu turistler, genellikle aile gruplarıyla birlikte uzun süreli seyahatler gerçekleştirirler ve memnun kaldıkları bölgelere tekrar gitme eğilimi gösterebilirler. Daha önce ifade edildiği gibi, genellikle orta düzey gelir seviyesine sahip turistlerin ziyareti söz konusu olduğundan, konaklama olarak da geniş daire, apartlar, dağ ve yayla evleri tercih edilmektedir. Arap turistler, Trabzon ilinde en çok Uzungöl'ü ziyaret etmektedirler. İl genelinde temel harcamaları konaklama, yeme-içme ve bağımsız ve rahat hareket edebilme adına yaptıkları araç kiralama kalemlerinden oluşmaktadır. Ayrıca, bu turistler içerisinde alışverişe çok fazla harcama yapan bir kesim de bulunmaktadır. Diğer taraftan, son yıllarda Arap turistler arsa ve konut satın alma talebi de göstermektedir (DOKA, 2015).

Trabzon ilinin turistik arz ve talebi

Trabzon, 4685 km²'lik yüzölçümü ile Soğanlı dağları ve Karadeniz'in güney kıyıları arasında bulunan bir ildir. Doğu Karadeniz Bölgesi'nde yer alan bu ilin doğusunda Rize, batısında Giresun, güneyinde Gümüşhane illeri yer almaktadır. Trabzon hem bulunduğu konum itibarıyla hem de sahip olduğu liman ile bölgenin merkezi konumundadır (Köse, 2013). Trabzon, merkez ilçeye birlikte on sekiz ilçeden oluşmaktadır. 2021 yılı itibarıyla Trabzon il nüfusu 811.901'dir. İlin ekonomik yapısı tarım ve ticarete dayalıdır. Tarım alanlarının büyük bir bölümünde, ilin geçim kaynağı olan çay ve fındık üretimi yapılmaktadır. Ayrıca, havayolu, denizyolu ve karayolu ulaşımı, konaklama imkânları, pek çok turistik doğal, tarihi ve kültürel kaynakları ile turizm hareketlerinin de merkezi konumundadır (Trabzon Valiliği, 2021).

Tarih boyunca önemli bir konum olma özelliği gösteren Trabzon, doğası, tarihi ve kültürel zenginlikleriyle turizm sektöründe de önemli olma özelliğini sürdürmektedir. Trabzon, ipek yolu güzergâhında yer aldığından eski dönemlerden itibaren transit merkezi niteliği taşımaktadır. Ancak esas olarak bu ilde turizm faaliyetleri, 1988 yılında Hopa (Artvin)-Gürcistan sınırında bulunan Sarp sınır kapısının açılmasıyla birlikte başlamıştır. Ayrıca bu dönemde yalnızca doğulu turistler değil, batılı turistlerde bölgeyi gezip görmek ve dinlenmek amacıyla ziyaret etmişlerdir. Diğer taraftan, eski Sovyetler Birliği halkının alışveriş amaçlı seyahatleri de ildeki turizm hareketlerini canlandırmıştır (Canalıoğlu, 1992).

Trabzon'un doğal, kültürel ve tarihi kaynakları irdelendiğinde, geleneksel turizm olan deniz, kum, güneş üçlüsüne dayanan bir turizm anlayışının aksine günümüzde önem kazanmaya devam eden alternatif turizmin gelişmesine fırsat yaratan bir potansiyele sahip olduğu görülmektedir. Bu kapsamda ilde; kültür turizmi, yayla turizmi, eko turizm, spor turizmi, iş ve kongre turizmi, jeep-safari, gençlik turizmi, karavan turizmi, ev pansiyonculuğu, kruvaziyer turizm ve trekking gibi pek çok alternatif vardır (Trabzon Valiliği, 2015). Bunlarla birlikte folklorik değerler, hizmet ve ürün çeşitliliği, geleneksel el sanatları, yöresel mutfak ve yerel halkın misafirperverliği de il turizmi için önemli çekicilikler arasında sayılabilir.

İlin turizm arz kaynakları arasında yer alan toplam 983 adet tescilli taşınmaz tarihi varlığı mevcuttur. Ön plana çıkan bu varlıklardan bazıları; Sümela Manastırı, Atatürk Köşkü, Cephanelik, Ayasofya Camii ve Trabzon Müzesi sayılabilir. Bir diğer arz kaynağı olan kültürel varlıklar içerisinde el sanatlarından; hasır bilezik yapımı, peştamal dokumacılığı, telkâri, bıçakçılık ve kemeçe yapımı ön plandadır. Ayrıca, yerel kıyafetler, festival ve şenlikler de turizm arz kaynağı olarak kültürel değerler içerisinde yer almaktadır. İlin yöresel mutfağı mısır, hamsi ve karalahana üçlüsüne dayanmakla birlikte, marka haline gelen Laz böreği, Hamsiköy sütlacı ve Akçaabat köftesi de ön plana çıkan tatlar arasındadır (Baldıran ve Ulubay, 2008). Bunların dışında çevrede yamaç paraşütü, trekking, dağcılık parkurları, kano sporları, jeep-safari gibi faaliyetler gerçekleştirilmektedir. Trabzon ili aynı zamanda mavi ile yeşilin kucaklaştığı

bir turizm merkezidir. Bu turistik arz değerlerindeki zenginlik, turizmi mevsimsellikten çıkarmakta ve 12 aya yaymaktadır.

Trabzon ili, 2021 yılı itibariyle 68 adet işletme belgeli konaklama tesisi, 3.772 oda ve 7.670 yatak kapasitesine sahiptir. Ayrıca ilde, 142 adet belediye konaklama tesisi olup, 6.235 oda ve 12.943 yatak kapasitesi bulunmaktadır. Seyahat acentaları irdelendiğinde, ilde 158 adet A grubu, 1 adet B ve C grubu seyahat acentasının faaliyette olduğu görülmektedir. İldeki turistik talep irdelendiğinde 2019 yılında yerli ziyaretçi sayısının 1.190.299, yabancı ziyaretçi sayısının 575.795 olmak üzere toplam ziyaretçi sayısının 1.766.094'e ulaştığı görülmektedir. Yabancı ziyaretçi profilini ise Arap turistler oluşturmaktadır (Trabzon İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2021).

Yöntem

Türkiye`de; Antalya (Mansuroğlu, 2006), Ankara (Uslu ve Kiper, 2006), Van, Sivas (Alaeddinoğlu, 2007; 2008), Pamukkale (Bertan 2009; 2010), Isparta (Doğan ve Üngüren, 2012), Edirne (Sezer vd., 2013), Çanakkale (Gülüm ve Boz, 2014), Erzincan (Güneş ve Alagöz, 2018), Şanlıurfa (Tanburacı ve Mancı, 2020) gibi birçok il ve ilçede yerel halkın turizm algısı ölçülmüştür. Oysa, doğası, tarihi ve kültürel zenginlikleriyle turizm sektöründe de ön plana çıkan Trabzon iline böyle bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Trabzon yerel halkının turizm algısını ölçmek, bölgedeki turizm gelişim planlarının başarıya ulaşmasında ve il turizminin sürdürülebilirliğinin sağlanmasında önem arz etmektedir. Ayrıca, bu çalışmayı diğer çalışmadan farklı kılan unsur, turist profilinin yerel halkın turizm algısında bir etkiye sahip olup olmadığının belirlenmeye çalışılmasıdır. İlgili literatürde turist profilini yerel halkın turizm algısı üzerinde bir değişken olarak ele alan herhangi bir çalışmaya rastlanılmamış olması bu çalışmanın özgün değerini ortaya koymaktadır. Diğer taraftan turist profili olarak bu çalışmada ele alınan Arap turistlere yönelik bölgede yapılan sınırlı sayıda çalışma bulunmaktadır. Söz konusu çalışmalar; Arap turistlerin tüketici davranışları (Bogenç, 2018), Doğu Karadeniz`e gelen Arap turistlerin Türklere yönelik önyargıları (Saatcı ve Gülü Demirbulat, 2019), Arap turistlerin bölgeye ekonomik katkıları (Düzgün ve Ödemiş, 2020), şehir ve yayla turizmine katılan Arap turist memnuniyeti (Türkay ve Atasoy, 2021) şeklinde sıralanabilir.

Çalışmanın amacı, Trabzon yerel halkının turizme yönelik algılarının turist profili ve bazı demografik özelliklere göre değişip değişmediğinin belirlenmesidir. Bu amaç doğrultusunda, yerel halkın turizm algısında Arap turistlerin etkisi belirlenmeye çalışılmıştır. Bu amaçla aşağıda yer alan araştırma sorularına cevap aranmıştır;

S1: Trabzon yerel halkı turizmin etkilerini nasıl algılamaktadır?

S2: Trabzon yerel halkının turizm algısı demografik özellikler açısından farklılık göstermekte midir?

S2a: Yerel halkın turizmin ekonomik etkilerine yönelik algısı demografik özellikler açısından farklılık göstermekte midir?

S2b: Yerel halkın turizmin sosyo-kültürel etkilerine yönelik algısı demografik özellikler açısından farklılık göstermekte midir?

S2c: Yerel halkın turizmin çevresel etkilerine yönelik algısı demografik özellikler açısından farklılık göstermekte midir?

S3: Trabzon halkının turizm algısı Arap turist profiline göre farklılık göstermekte midir?

S3a: Yerel halkın turizmin ekonomik etkilerine yönelik algısı Arap turist profiline göre farklılık göstermekte midir?

S3b: Yerel halkın turizmin sosyo-kültürel etkilerine yönelik algısı Arap turist profiline göre farklılık göstermekte midir?

S3c: Yerel halkın turizmin çevresel etkilerine yönelik algısı Arap turist profiline göre farklılık göstermekte midir?

İlgili çalışma tarama modeli olup, betimsel bir araştırmadır. Araştırmanın evreni olarak Trabzon ili seçilmiştir. Trabzon`un seçilme nedeni; hem bölgenin merkezi konumunda olması hem de turizm faaliyetlerinin ve Arap turist hareketlerinin en yoğun yaşandığı il olmasıdır. Bu doğrultuda 2020 yılı

verilerine göre Trabzon ili nüfusu 811.901`dir (Trabzon Valiliği, 2021). Araştırmanın örneklemini ise, il genelinde kolayda örnekleme yöntemi kullanılarak belirlenen 18 yaş üzeri 392 katılımcı oluşturmaktadır.

Araştırmada anket tekniği veri toplama aracı olarak tercih edilmiştir. Anketler 2021 yılının Mart-Mayıs ayları arasında pandemi nedeniyle çevrim içi (e-mail ve sosyal medya) olarak toplanmıştır. Veri toplama öncesi Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi bilimsel araştırma ve yayın etik kurulu tarafından 29.12.2020 tarih ve 2020/101 sayılı etik kurul onayı alınmıştır. Araştırma anketinin oluşturulmasında Akova (2006), Bilim ve Özer (2013) ile Güneş (2014)`in çalışmalarından faydalanılmıştır. Oluşturulan anket formu 3 bölüm olup, ilk bölümde yerel halkın demografik özelliklerini içeren 9 adet soru, ikinci bölümde yerel halkın Arap turistlere yönelik algılarını içeren 5 adet soru, üçüncü bölümde ise yerel halkın turizm algısını ölçmek için 5`li likert ölçeği şeklinde 26 madde olmak üzere toplamda 40 soru bulunmaktadır. Likert ölçeği “1. Kesinlikle katılmıyorum” ve “5. Kesinlikle katılıyorum” yargılarıyla eşleşmektedir. Araştırma sonucunda toplanan veriler “SPSS 22.0” istatistik programında analize tabi tutulmuştur. Toplanan veriler araştırmanın amacı doğrultusunda analiz edilmiştir. Bu kapsamda; frekans analizi, güvenilirlik analizi, faktör analizi, T testi ve One-Way Anova testi kullanılarak bulgular ortaya koyulmuştur.

Bulgular ve tartışma

Katılımcılara ait tanımlayıcı özellikler aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo 1: Yerel halkın demografik özelliklerine ilişkin bulgular

Cinsiyet	f	%	Medeni durum	f	%
Kadın	198	50,5	Evli	205	52,3
Erkek	194	49,5	Bekâr	187	47,7
Gelir			Eğitim durumu		
Geliri yok	126	32,1	İlköğretim	9	2,3
1000-2000 TL arası	25	6,4	Ortaöğretim	19	4,8
2001-3000 TL arası	57	14,5	Lise	101	25,8
3001-4000 TL arası	62	15,8	Ön lisans	97	24,7
4001-5000 TL arası	61	13,0	Lisans	135	34,4
5001 TL ve üzeri	71	18,1	Lisansüstü	31	7,9
Yaş			İkamet süresi		
18-27 arası	151	38,5	1 yıldan az	13	3,3
28-37 arası	149	38,0	1-5 yıl arası	27	6,9
38-47 arası	68	17,3	6-10 yıl arası	20	5,1
48-57 arası	18	4,6	11-15 yıl arası	22	5,6
58 yaş ve üzeri	6	1,5	16-20 yıl arası	46	11,7
			21 yıl ve üzeri	264	67,3
Meslek			Trabzonlu olma durumu		
İşveren	18	4,6	Evet	338	86,2
İşçi	99	25,3	Hayır	54	13,8
Kamu personeli	84	21,4	Turizmde çalışma durumu		
Emekli	9	2,3	Çalışıyor	33	8,4
Esnaf	18	4,6	Çalışmıyor	328	83,7
Öğrenci	81	20,7	Daha önce çalıştı	31	7,9
Ev hanımı	55	14,0			
İşsiz	28	7,1			

Tablo 1`de katılımcıların %50,5`inin kadın, %49`unun erkek ve medeni durumlarının birbirine yakın olduğu görülmektedir. Gelir dağılımına bakıldığında, %32,1`inin herhangi bir geliri olmadığı tespit edilmiştir. Bunu takiben %18,1`i 5001 TL ve üzeri gelire sahiptir. Katılımcıların %38,5`inin ve %38`inin sırasıyla 18-27 ve 28-37 yaş aralığında ve çoğunluğu (%34,4) lisans mezunu olduğu görülmektedir. Ankete cevap veren katılımcıların ilde ikamet süresi %67,3 oran ile 21 yıl ve üzeridir. Meslek dağılımı incelendiğinde, katılımcıların çoğunluğunun (%25,3) işçi olduğu saptanmıştır. Yine katılımcıların büyük bir çoğunluğu (%86,2), Trabzonlu olup, daha önce turizm sektöründe çalışmamış (%83,7) kişilerden oluşmaktadır.

Tablo 2: Yerel halkın Arap turistlere yönelik algıları

Sorular	Seçenekler	f	%
Trabzon`a en çok hangi turistlerin gelmesini istersiniz?	Yerli turist	29	7,4
	Arap turist	30	7,7
	Diğer yabancı milliyetlerden turistler	57	14,5
	Hem yerli hem de yabancı turist	269	68,6
	Hiç turist gelmemeli	7	1,8
Trabzon`a gelen Arap turistler sizin için ne anlam ifade eder?	Döviz bırakan kişiler	175	44,6
	Yardım edilmesi gereken kişiler	3	0,8
	Hastalık bırakan kişiler	18	4,6
	Trabzon`un gelişmesini sağlayan kişiler	61	15,6
	Yörenin kalkınmasını sağlayan kişiler	78	19,9
	Yerel halka kötü örnek olan kişiler	57	14,5
Arap turistlerden rahatsız oluyor musunuz?	Evet	164	41,8
	Hayır	228	58,2
Arap turistlerin en çok hangi yönünden rahatsız oluyorsunuz?	Kültürlerinin farklı olması	48	12,2
	Kıyafetleri	43	11,0
	Yaşam tarzları	86	21,9
	Rahat davranmaları	109	27,8
	Hijyene önem vermemeleri	268	68,4
	Trabzon kültürüne aykırı davranmaları	57	14,5
	Çocuklarını özgür bırakmaları	89	22,7
	Az para harcamaları	7	1,8
	Rahatsız olmuyorum	89	22,7
Genel olarak değerlendirdiğinizde Arap turistlerin Trabzon`a ve Trabzon halkına zarar verdiğini düşünüyor musunuz?	Evet	106	27,0
	Hayır	286	73,0

Yukarıdaki tabloda katılımcıların Arap turistlere yönelik algıları yer almaktadır. Elde edilen verilere göre, Trabzon yerel halkı bölgeye yerli ve yabancı turistlerin gelmesini (%68,6) talep etmektedir. Yerel halka Arap turistlerin onlar için taşıdığı anlam sorulduğunda %44,6`sı döviz bırakan kişiler, %19,9`u yörenin kalkınmasını sağlayan kişiler, %15,6`sı Trabzon`un gelişmesini sağlayan kişiler, %14,4`ü yerel halka kötü örnek olan kişiler olduğunu düşünmektedir. Bu yargılar arasında en az orana sahip olan %8 ile yardım edilmesi gereken kişiler görüşüdür. Katılımcıların %58,2`si Arap turistlerden rahatsız olmadıklarını belirtirken, %41,8`i ise rahatsız olduklarını dile getirmiştir. Arap turistlerden rahatsızlık duyulan konuların başında %68,4 oranla hijyene önem vermemeleri gelmekte, ikinci sırada ise, %27,8 ile rahat davranmaları yer almaktadır. En az katılım gösterilen seçenek ise %1,8 ile az para harcamalarıdır. Katılımcıların %73`ü Arap turistlerin Trabzon halkına zarar vermediğini düşünürken, %27`si zarar verdiğini düşünmektedir.

Tablo 3: Yerel halkın turizm algılarına ilişkin bulgular ve boyutları

Turizmin ekonomik etkilerine ilişkin algılar	Fak. Y.	A.O	S.S
Turizm, Trabzon`a daha fazla yatırım yapılmasını sağlar.	0,722	3,95	0,99
Trabzon`a gelen turistler sayesinde, yerel halkın geliri artar ve hayat şartları iyileşir.	0,824	3,60	1,14
Turizm, yerel halk için yeni iş fırsatları yaratarak ildeki işsizlik oranını azaltır.	0,754	3,66	1,04
Turizm, ilde altyapı ve üstyapının iyileştirilmesinde etkin rol oynar.	0,736	3,60	1,04
Turizm, il ekonomisine büyük katkı sağlar.	0,836	3,97	0,86
Turizm; mal, hizmet ve emlak fiyatlarının yükselmesine neden olur.	0,709	4,19	0,99
Trabzon`da turizm sadece küçük gruplara fayda sağlar.	0,479	2,74	1,11

Tablo 3- devamı

Turizm, yerlilerden ziyade yabancılara iş imkânı sağlar.	0,529	2,54	0,97
Turizm, ilde hayat pahalılığına neden olur.	0,755	3,85	1,03
<i>Boyut Cronbach` s Alpha: 0,70</i>		<i>Boyut Ortalama:3,56</i>	
Turizmin sosyo-kültürel etkilerine ilişkin algılar			
Turizm, Trabzon kültürünü ve halkını tanıtmak için iyi bir fırsattır.	0,631	3,94	0,85
Turizm, yerel halkın kültürel ve sosyal gelişimine katkı sağlar.	0,516	3,61	1,04
Turizm, ilin hem ülkemizde hem de diğer ülkelerde tanıtılmasına katkı sağlar.	0,688	4,06	0,78
Turizm sayesinde yerel halk farklı kültürlerle kaynaşır.	0,558	3,86	0,85
Turizm, ildeki kadınların iş hayatına katılımını artırır.	0,567	3,53	0,93
Turizm, ilde kültürel değerlerin yok olmasına neden olur.	0,725	2,40	0,98
Turizm, ilde yerel halkın tutum ve davranışlarını olumsuz şekilde etkiler.	0,707	2,56	0,95
Turizm, yerel halkın turistik değerlere ulaşımını zorlaştırır.	0,695	2,68	1,01
Turizm; suç, uyuşturucu, fuhuş gibi toplumun ahlakını bozarak sosyal problemlere neden olur.	0,696	2,37	1,00
<i>Boyut Cronbach` s Alpha:0,642</i>		<i>Boyut Ortalama:3,22</i>	
Turizmin çevresel etkilerine ilişkin algılar			
Turizm, yerel halkın çevre bilincini artırır.	0,656	3,51	0,95
Turizm sayesinde ildeki tarihi yapılar ve binalar korunur.	0,783	3,71	1,02
Turizm, doğal çevrenin korunmasını ve gelişimini destekler.	0,742	3,44	1,13
Turizm, çevre kirliliği yaratır.	0,754	3,04	1,07
Turizm, doğal kaynakların daha fazla tüketilmesine neden olur.	0,745	3,23	1,02
Turizm; kalabalıklaşma, gürültü kirliliği, trafik sorunları gibi problemler yaratır.	0,785	3,51	1,08
<i>Boyut Cronbach` s Alpha:0,74</i>		<i>Boyut ortalama: 3,40</i>	
Genel olarak turizme yönelik algılar			
Turizm, Trabzon halkına yarar sağlamaktadır.	0,742	3,66	0,95
Turizm, Trabzon halkına zarar vermektedir.	0,508	2,41	0,97
<i>Boyut Cronbach` s Alpha:0,62</i>		<i>Boyut ortalama: 3,03</i>	
Genel Ortalama: 3,36 Standart Sapma: 0,42 Cronbach` s Alpha: 0,81			

Yerel halkın turizme ilişkin algı ölçeğinin Kaiser-Meyer-Olkin değeri 0,89 olarak belirlenmiştir. Bartlett` s testi sonuçları ise ($\chi^2=4868,195$; $sd=325$; $p=0.000$) verilerin normal dağıldığını göstermektedir. Dolayısıyla ilgili sonuçlar, toplanan verilerin faktör analizine uygunluğunun bir göstergesi olmaktadır. 26 önermeden oluşan algı ölçeğine uygulanan faktör analizi sonucunda ölçek dört faktöre indirgenmiştir. Dört faktör toplam varyansın %55,7` sini açıklamaktadır. Belirlenen faktörlerin ilki, “turizmin ekonomik etkilerine ilişkin algılar” olarak adlandırılmış ve toplam varyansın %28,1` ini açıklamaktadır. İkinci faktör; “turizmin sosyo-kültürel etkilerine ilişkin algılar” olarak adlandırılmış ve toplam varyansın %12,2` sini açıklamaktadır. Üçüncü faktör; “turizmin çevresel etkilerine ilişkin algılar” olup, toplam varyansın %9,1` ini ve son faktör “genel turizm algısı” şeklinde adlandırılıp, toplam varyansın %6,1` ini açıklamaktadır. Ölçeğin alfa güvenilirlik katsayısı ise, 0,81 olarak hesaplanmıştır.

Trabzon` da yaşayan yerel halka turizmin ekonomik etkilerini nasıl algıladıklarına ilişkin dokuz ifade yöneltilmiş ve katılım düzeyleri belirlenmiştir. Önermeler içerisinde en yüksek ortalama “*Turizm mal, hizmet ve emlak fiyatlarının yükselmesine neden olur*” ($4,19\pm 0,99$) şeklindeki 6. önermede gerçekleşmiştir. “*Turizm il ekonomisine büyük katkı sağlar*” ($3,97\pm 0,86$) ve “*Turizm, Trabzon` a daha fazla yatırım yapılmasını sağlar*” ($3,95\pm 0,99$) en yüksek katılım sağlanan diğer önermelerdir. Katılım düzeyi en düşük önerme ise “*Turizm, yerlilerden ziyade yabancılara iş imkânı sağlar*” ($2,54\pm 0,97$) şeklindeki 8. önermedir.

Sosyo-kültürel etkilere yönelik önermelerde en yüksek ortalamaya sahip olanlar; “Turizm ilin hem ülkemizde hem de diğer ülkelerde tanıtılmasına katkı sağlar” (4,06±0,78) ve “Turizm, Trabzon kültürünü ve halkını tanıtmak için iyi bir fırsattır” (3,94±0,85) şeklindeki önermelerdir. Katılım düzeyi en düşük önerme ise, “Turizm suç, uyuşturucu, fuhuş gibi toplumun ahlakını bozarak sosyal problemlere neden olur” (2,37±1,00) önermesidir.

Turizmin çevresel etkilerine ilişkin algılar irdelendiğinde; “Turizm sayesinde ildeki tarihi yapılar ve binalar korunur” (3,71±1,02) önermesi katılım düzeyi en yüksek önerme iken, “Turizm, çevre kirliliği yaratır” (3,04±1,07) önermesi katılım düzeyi en düşük önerme olmuştur. Trabzon yerel halkı, Trabzon halkına yarar sağladığını düşünmektedir (3,66±0,95).

Tablo 4: Yerel halkın turizm algısının cinsiyet değişkenine göre karşılaştırılması

Cinsiyet		a.o	s.s	t	p
Ekonomik Boyut	Kadın	3,53	0,44	1,10	0,26
	Erkek	3,59	0,61		
Sosyo-kültürel Boyut	Kadın	3,25	0,42	1,21	0,22
	Erkek	3,19	0,53		
Çevresel Boyut	Kadın	3,40	0,47	0,01	0,98
	Erkek	3,40	0,63		
Genel Etki Boyutu	Kadın	3,07	0,43	1,44	1,15
	Erkek	2,99	0,59		

Tablo 4’te yerel halkın turizm algısının cinsiyete göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla t testi yapılmıştır. T testi sonucuna göre, Trabzon’da yaşayanların turizm algısı cinsiyet değişkenine göre bir farklılık göstermemektedir (p=1,15). Benzer şekilde ekonomik, sosyo-kültürel ve çevresel boyut algısı da cinsiyet değişkenine göre farklılık göstermemektedir (p=0,26; 0,22; 0,98).

Tablo 5: Yerel halkın turizm algısının medeni durum değişkenine göre karşılaştırılması

Medeni Durum		a.o	s.s	t	p
Ekonomik Boyut	Evli	3,56	0,54	0,06	0,95
	Bekâr	3,56	0,52		
Sosyo-kültürel Boyut	Evli	3,28	0,52	2,39	0,01*
	Bekâr	3,16	0,44		
Çevresel Boyut	Evli	3,37	0,57	1,04	0,29
	Bekâr	3,43	0,53		
Genel Etki Boyutu	Evli	2,99	0,51	1,49	0,13
	Bekâr	3,07	0,52		

Yukarıdaki tabloya göre, yerel halkın genel turizm algısı ile medeni durumları arasında bir farklılık görülmemektedir (p=0,13). Ancak alt boyutlar incelendiğinde ekonomik (p=0,95) ve çevresel (p=0,29) boyutta bir farklılık görülmezken, sosyo-kültürel boyut ile medeni durum arasında anlamlı bir farklılık görülmektedir (p=0,01). Evli olan kişiler turizmin sosyo-kültürel etki algısını daha olumlu algılamakta (3,28±0,52), bekarlar ise, sosyo-kültürel etkileri daha olumsuz bir şekilde algılamaktadır (3,16±0,44).

Tablo 6: Yerel halkın turizm algısının yaş değişkenine göre karşılaştırılması

Yaş		a.o	s.s	f	p
Ekonomik Boyut	18-27 yaş arası	3,51	0,59	1,058	0,37
	28-37 yaş arası	3,62	0,47		
	38-47 yaş arası	3,54	0,58		
	48-57 yaş arası	3,67	0,33		
	58 yaş ve üzeri	3,42	0,23		
Sosyo-kültürel Boyut	18-27 yaş arası	3,25	0,54	1,525	0,19
	28-37 yaş arası	3,25	0,42		
	38-47 yaş arası	3,10	0,45		
	48-57 yaş arası	3,16	0,29		
	58 yaş ve üzeri	3,05	0,20		
Çevresel Boyut	18-27 yaş arası	3,32	0,58	1,854	0,11
	28-37 yaş arası	3,49	0,53		
	38-47 yaş arası	3,38	0,53		
	48-57 yaş arası	3,34	0,49		
	58 yaş ve üzeri	3,58	0,66		
Genel Etki Boyutu	18-27 yaş arası	2,97	0,54	1,275	0,27
	28-37 yaş arası	3,10	0,52		
	38-47 yaş arası	2,99	0,46		
	48-57 yaş arası	3,05	0,16		
	58 yaş ve üzeri	3,16	0,98		

Tablo 6'ya göre, yerel halkın turizmin ekonomik etki boyutu ($p=0,37$), sosyo-kültürel etki boyutu ($p=0,19$), çevresel etki boyutu ($0,11$) ve genel etki boyutu ($p= 0,27$) ile yaşları arasında anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır.

Tablo 7: Yerel halkın turizm algısının ekonomik durum değişkenine göre karşılaştırılması

Ekonomik durum		a.o	s.s	f	p
Ekonomik Boyut	Geliri yok	3,46	0,48	1,645	0,14
	1000-2000 TL	3,55	0,58		
	2001-3000 TL	3,61	0,50		
	3001-40000 TL	3,66	0,40		
	4001-5000 TL	3,60	0,50		
	5001 TL ve üzeri	3,61	0,71		
Sosyo-kültürel Boyut	Geliri yok	3,26	0,47	0,388	0,85
	1000-2000 TL	3,19	0,60		
	2001-3000 TL	3,20	0,41		
	3001-40000 TL	3,19	0,46		
	4001-5000 TL	3,24	0,42		
	5001 TL ve üzeri	3,18	0,56		
Çevresel Boyut	Geliri yok	3,35	0,53	0,543	0,74
	1000-2000 TL	3,41	0,57		
	2001-3000 TL	3,41	0,51		
	3001-40000 TL	3,49	0,56		
	4001-5000 TL	3,42	0,61		
	5001 TL ve üzeri	3,39	0,59		
Genel Etki Boyutu	Geliri yok	3,00	0,58	0,479	0,79
	1000-2000 TL	3,00	0,32		
	2001-3000 TL	3,07	0,52		
	3001-40000 TL	3,08	0,41		
	4001-5000 TL	3,07	0,58		
	5001 TL ve üzeri	2,98	0,50		

Tablo 7'de görüldüğü üzere, yerel halkın turizmin ekonomik etki boyutu ($p=0,14$), sosyo-kültürel etki boyutu ($p=0,85$), çevresel etki boyutu ($0,74$) ve genel etki boyutu ($p= 0,79$) ile gelir düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır.

Tablo 8: Yerel halkın turizm algısının eğitim düzeyi değişkenine göre karşılaştırılması

Eğitim Durumu	a.o	s.s	f	p	
Ekonomik Boyut	İlköğretim	3,40	0,68	4,008	0,00 Lisans>Ön lisans Lisansüstü>Ön lisans
	Ortaöğretim	3,41	0,54		
	Lise	3,51	0,54		
	Ön lisans	3,44	0,58		
	Lisans	3,68	0,49		
	Lisansüstü	3,76	0,33		
Sosyo-kültürel Boyut	İlköğretim	3,07	0,57	1,074	0,37
	Ortaöğretim	3,11	0,45		
	Lise	3,16	0,49		
	Ön lisans	3,21	0,53		
	Lisans	3,28	0,43		
	Lisansüstü	3,26	0,46		
Çevresel Boyut	İlköğretim	3,35	0,61	1,424	0,19
	Ortaöğretim	3,43	0,50		
	Lise	3,30	0,59		
	Ön lisans	3,36	0,64		
	Lisans	3,47	0,46		
	Lisansüstü	3,53	0,54		
Genel Etki Boyutu	İlköğretim	3,05	0,30	1,301	0,26
	Ortaöğretim	3,02	0,58		
	Lise	2,96	0,67		
	Ön lisans	2,97	0,47		
	Lisans	3,11	0,44		
	Lisansüstü	3,09	0,37		

Yerel halkın turizm ekonomik alt boyut algısı eğitim düzeyi değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir ($p=0,00$). Söz konusu farklılığın hangi gruplarından kaynaklandığını belirlemek için yapılan Tukey testi sonucuna göre, yerel halkın ekonomik boyut algısı ön lisans ile lisans ve lisansüstü eğitim düzeyine ile farklılık göstermektedir. Ön lisans mezunu katılımcıların turizmin ekonomik algı düzeyi ($3,44\pm 0,58$), lisans ($3,68\pm 0,49$) ve lisansüstü ($3,76\pm 0,33$) mezunu katılımcılara nispeten daha düşüktür. Turizm algısının diğer alt boyutları olan sosyo-kültürel boyut ($p=0,37$) ile çevresel boyut ise, ($p=0,19$) yerel halkın eğitim düzeyine göre farklılık göstermemektedir.

Tablo 9: Yerel halkın turizm algısının meslek değişkenine göre karşılaştırılması

Meslek	a.o	s.s	f	p	
Ekonomik Boyut	İşveren	3,82	0,31	2,531	0,06
	İşçi	3,62	0,53		
	Kamu personeli	3,66	0,54		
	Emekli	3,59	0,26		
	Esnaf	3,34	0,68		
	Öğrenci	3,51	0,56		
	Ev hanımı	3,44	0,46		
	İşsiz	3,42	0,52		
Sosyo-kültürel Boyut	İşveren	3,53	0,45	3,027	0,00 İşveren-Esnaf- Öğrenci Esnaf-Öğrenci
	İşçi	3,20	0,46		
	Kamu personeli	3,17	0,40		
	Emekli	3,24	0,21		
	Esnaf	2,95	0,62		
	Öğrenci	3,34	0,59		
	Ev hanımı	3,15	0,39		
	İşsiz	3,17	0,41		

Tablo 9'un devamı

Çevresel Boyut	İşveren	3,59	0,42	1,076	0,37
	İşçi	3,46	0,50		
	Kamu personeli	3,43	0,54		
	Emekli	3,48	0,57		
	Esnaf	3,23	0,77		
	Öğrenci	3,32	0,68		
	Ev hanımı	3,34	0,46		
Genel Etki Boyutu	İşsiz	3,53	0,41	0,945	0,47
	İşveren	3,00	0,42		
	İşçi	3,01	0,45		
	Kamu personeli	3,13	0,44		
	Emekli	3,16	0,79		
	Esnaf	2,88	0,75		
	Öğrenci	2,96	0,52		
Ev hanımı	3,06	0,52			
İşsiz	3,00	0,70			

Tablo 9`da görüldüğü gibi, yerel halkın turizm algısı ile meslek değişkeni arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır ($p=0,47$). Alt boyutlar irdelendiğinde yalnızca sosyo-kültürel boyutun mesleğe göre anlamlı bir farklılık gösterdiği sonucuna varılmıştır ($p=0,00$). Tukey testine göre ilgili farklılık, işveren, esnaf ve öğrenci grupları arasında gerçekleşmektedir. Esnaf (2,95±0,62), öğrencilere (3,34±0,59) göre, öğrenciler de işverenlere göre (3,53±0,45) turizmin sosyo-kültürel etkilerini daha olumsuz algılamaktadır. Yerel halkın ekonomik ($p=0,06$) ve çevresel ($p=0,37$) algıları ile meslekleri arasında ise, anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir.

Tablo 10: Yerel halkın turizm algısının ikamet süresi değişkenine göre karşılaştırılması

İkamet Süresi	a.o	s.s	f	p	
Ekonomik Boyut	1 yıldan az	3,63	0,36	1,533	0,17
	1-5 yıl arası	3,44	0,67		
	6-10 yıl arası	3,71	0,37		
	11-15 yıl arası	3,56	0,51		
	16-20 yıl arası	3,41	0,45		
	21 yıl ve üzeri	3,59	0,34		
Sosyo-kültürel Boyut	1 yıldan az	3,24	0,33	1,321	0,25
	1-5 yıl arası	3,28	0,74		
	6-10 yıl arası	3,45	0,39		
	11-15 yıl arası	3,20	0,34		
	16-20 yıl arası	3,26	0,49		
	21 yıl ve üzeri	3,19	0,47		
Çevresel Boyut	1 yıldan az	3,35	0,50	1,662	0,14
	1-5 yıl arası	3,20	0,62		
	6-10 yıl arası	3,60	0,63		
	11-15 yıl arası	3,26	0,55		
	16-20 yıl arası	3,36	0,67		
	21 yıl ve üzeri	3,43	0,52		
Genel Etki Boyutu	1 yıldan az	2,92	0,27	1,343	0,24
	1-5 yıl arası	2,94	0,52		
	6-10 yıl arası	3,25	0,61		
	11-15 yıl arası	3,06	0,71		
	16-20 yıl arası	2,93	0,61		
	21 yıl ve üzeri	3,04	0,48		

Tablo 10`daki sonuçlara göre, yerel halkın turizm algısı ile ildeki ikamet süresi arasında anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır ($p=0,24$). Alt boyutlar irdelendiğinde, benzer sonuçların olduğu görülmektedir.

İldeki yaşam süresi ile ekonomik ($p=0,17$), sosyo-kültürel ($p=0,25$) ve çevresel boyut algısı (0,14) arasında istatistiki açıdan herhangi bir farklılık tespit edilememiştir.

Tablo 11: Yerel halkın turizm algısında Arap turistlerin rolü

Boyutlar	Genel olarak değerlendirdiğinizde Arap turistlerin Trabzon'a ve Trabzon halkına zarar verdiğini düşünüyor musunuz?					
		n	a.o	s.s	t	p
Ekonomik Etki	Evet	106	3,49	0,60	1,61	0,10
	Hayır	286	3,59	0,50		
Sosyo-kültürel Etki	Evet	106	3,30	0,55	2,03	0,04*
	Hayır	286	3,19	0,45		
Çevresel Etki	Evet	106	3,44	0,62	0,79	0,42
	Hayır	286	3,39	0,53		
Genel Etki	Evet	106	3,04	0,60	0,19	0,84
	Hayır	286	3,02	0,48		
Arap turistlerden rahatsız oluyor musunuz?						
		n	a.o	s.s	t	p
Ekonomik Etki	Evet	164	3,49	0,58	2,26	0,02*
	Hayır	228	3,61	0,49		
Sosyo-kültürel Etki	Evet	164	3,23	0,55	0,57	0,56
	Hayır	228	3,21	0,42		
Çevresel Etki	Evet	164	3,40	0,62	0,05	0,95
	Hayır	228	3,40	0,50		
Genel Etki	Evet	164	3,02	0,60	0,26	0,78
	Hayır	228	3,03	0,45		

Tablo 11'de yerel halkın turizm algısının Arap turistlere göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için yapılan t testi sonuçları yer almaktadır. Yerel halka Arap turistlerle ilgili yönlendirilen sorular kapsamında genel turizm algısının farklılaşmadığı görülmektedir ($p=0,84$; 0,78). Ancak turizm algısının alt boyutları değerlendirildiğinde sonuçların farklılaştığı görülmektedir. Şöyle ki; yerel halka yöneltilen "Genel olarak değerlendirdiğinizde Arap turistlerin Trabzon'a ve Trabzon halkına zarar verdiğini düşünüyor musunuz?" sorusuna verilen cevaplara göre, sosyo-kültürel algı ile Arap turistlere görüşler arasında anlamlı bir farklılık bulunmaktadır ($p=0,04$). Bu sonuca göre yerel halk, turizmin sosyo-kültürel etkisini Arap turistler söz konusu olduğunda daha olumsuz algılanmaktadır. Yerel halkın "Arap turistlerden rahatsız oluyor musunuz?" sorusuna verdiği yanıtlara göre turizmin ekonomik algısı ile Arap turist görüşleri arasında anlamlı bir farklılık vardır ($p=0,02$). Diğer bir ifadeyle yerel halk, turizmin ekonomik etkileri söz konusu olduğunda Arap turistlere karşı daha olumlu bir algı içerisindedir.

Sonuç ve öneriler

Bu çalışmada, Trabzon'da yaşayan yerel halkın turizme yönelik algısı ve yabancı turist olarak bölgeyi en çok ziyaret eden Arap turistlere göre bu algının farklılık gösterip göstermediği belirlenmeye çalışılmıştır. Katılımcıların çoğunluğu evli, lisans mezunu ve 18-27 yaş arası bireylerden oluşmaktadır. İlde 21 yıl ve üzeri süredir yaşayan yerel halkın çoğunluğu işçidir. Yine katılımcıların büyük bir çoğunluğu Trabzonlu olup, daha önce turizm sektöründe çalışmamış bireylerdir.

Araştırmanın en önemli sonuçlarından biri, yerel halkın Arap turistleri döviz bırakan, Trabzon'un kalkınmasına katkıda bulunarak yörenin gelişmesini sağlayan kişiler olduğunu düşünmeleridir. Bu sonuca karşılık göz ardı edilemeyecek bir oranda Arap turistlerden rahatsız olduklarını belirten bir kesim de bulunmaktadır. Yerel halkı en çok rahatsız eden noktalardan birisi, Arap turistlerin hijyene önem vermemeleri ve rahat davranmalarındadır. Turizmin gelir getirici boyutu her ne kadar yerel halkı memnun etse de Arap turistlerin yaşam tarzı turizm faaliyetlerini olumsuz algılamalarına neden olmaktadır. Sapanca'da yapılan bir çalışmada, Arap turistlerin Sapanca halkına yarardan çok zarar verdiğini tespit edilmiştir (Çeken vd., 2018). Fakat bu çalışmada genel olarak tüm boyutlar değerlendirildiğinde Arap turistlerin Trabzon halkına zarar vermediği düşünülmektedir. Olumsuz algıları ortadan kaldırmak için de turizm planlayıcıları ve yerel yönetimlerin bu konuda yapacağı çalışmalar faydalı olacaktır. Yerel

halkın olumsuz algıların olumluya çevrilmemesi yöredeki turizmin gelişmesini sekteye uğratabilir. Bu nedenle halkın turizmin ve Arap turistlerin yöre için önemi konusunda bilinçlendirilmelidir.

Trabzon halkı turizme orta düzeyde olumlu bakmaktadır. Boyut bazında incelendiğinde, turizmin ekonomik boyut algısı sosyo-kültürel ve çevresel boyuta göre daha olumludur. Özellikle yöre halkı turizmin il ekonomisine katkı sağladığını ve yeni yatırımların yapılmasına olanak tanıdığını belirtmektedir. Benzer şekilde konuyla ilgili yapılan çalışmalarda ekonomik etkiye yönelik tutumun, turizmin bölgeye sağlayabileceği diğer unsurlara kıyasla daha olumlu olduğu sonucuna varılmıştır (Kuvan ve Akan, 2005; Gümüş ve Özüpekçe, 2009; Özdemir ve Kervankıran, 2011; Duran ve Özkul, 2012). Bununla birlikte, yerel halk turizm faaliyetlerinin hizmet ve emlak fiyatlarının yükselmesine neden olduğunu ve bu durumu olumsuz olarak algılamaktadırlar. Kuvan ve Akan (2005), turizm sektörünün bölge içerisindeki gelir dengesizliği ve sızıntı gibi ekonomik problemlere sebep olduğu sonucuna ulaşmıştır. Dolayısıyla, yerel halkın turizm sektöründen fayda sağladığı sürece turizm algısının da olumlu olacağı ifade edilmektedir (Ünlüönen ve Özekici, 2017). Bu nedenle yörede yaşayan halkın ekonomik çıkarları gözetilmeli ve yapılacak yatırımlarda bu husus göz önünde bulundurulmalıdır. Örneğin, yöredeki esnaflara kredi veya teşvikler sağlanarak ya da özel işletmeler tarafından açılan tesislerde çalıştırılmak üzere yerel halkın istihdamına öncelik verilmelidir.

Sosyo-kültürel boyutunda ise, etkiler genellikle olumlu algılanmakla beraber, özellikle turizmin Trabzon'un hem Türkiye'de hem de diğer ülkelerde tanıtılmasına katkı sağlayacağı savunulmaktadır. Bu durum esasında ilgili literatürle paralellik göstermekte ve turizmin yerel kültürü koruduğu ifade edilmektedir (Türker ve Türker, 2014; Işık ve Çalkın, 2016; Tanburacı ve Mancı, 2020). Ancak, aksi görüşü ortaya koyan çalışmalarda bulunmaktadır. Örneğin; suç oranlarında gözlemlenen artışlar, kültürel yapıdaki ve sosyal yapıdaki bozulmalar, geleneklerin ticarileşmesi turizmin olumsuz algılanmasına neden olmaktadır (Dyer vd., 2003; Brida vd., 2011). Yapılan çalışmalarda farklı sonuçlara ulaşılmasının nedeni çeşitli destinasyonların farklı kültürel algılara sahip olmaları ve bu destinasyonların sektördeki gelişmişlik düzeyi olabilir. Ayrıca, ekonomik etkilere odaklanan yerel halk sosyo-kültürel etkiyi arka planda tutmakta yaşanabilecek olumsuzlukları fark edememektedir. Kamunun bu konuda yerel halkı ve turistleri entegre edecek çeşitli oryantasyon çalışmaları yürütmesi önerilebilir. Ayrıca bu kapsamda yerel halka verilecek Arapça dil eğitimi, Arap turistlerle daha fazla iletişim ve etkileşim kurulmasında yararlı olabilir.

Yerel halk turizmin çevresel etkilerini hem olumlu hem de olumsuz algılamaktadır. Şöyle ki, yerel halk turizmin bir taraftan ildeki tarihi yapıları koruyacağını düşünürken diğer taraftan da kalabalıklaşma, gürültü kirliliği ve trafik sorunları yaratacağını savunmaktadırlar. Benzer şekilde literatürdeki çalışmalar irdelendiğinde bazı çalışmalar turizmin çevresel etkilerini olumlu algılanırken (Akova, 2006; Duran ve Özkul, 2012; Işık ve Çalkın, 2016) bir kısmı da olumsuz algılamaktadır (Kuvan ve Akan, 2005; Özdemir ve Kervankıran, 2011). Bu noktada belediyelerin turizm yoğun yaşanacağı sezonlarda gerekli altyapı eksikliklerini gidermeleri ve fiziksel altyapı iyileştirme çalışmaları yapmaları gerekmektedir.

Yerel halkın cinsiyetleri ile turizm algıları arasında farklılık bulunup bulunmadığını tespit etmek için gerçekleştirilen analiz sonucunda, cinsiyet ile turizmin ekonomik, sosyo-kültürel, çevresel ve genel etkileri arasında istatistikî açıdan anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır. Benzer bir sonuç yerel halkın yaş, ekonomik durum ve yılda ikamet süresi değişkenlerinde de görülmektedir. Katılımcıların yaşı, ekonomik düzeyleri ve ilde ikamet süreleri ile turizmin ekonomik, sosyo-kültürel, çevresel ve genel etki algısı arasında anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır. Medeni durum değişkenine bakıldığında, bekâr bireylere evli bireylere göre turizmin sosyo-kültürel etkisini daha olumsuz algılamaktadır. Ön lisans mezunu bireylerin turizmin ekonomik algı düzeyi, lisans ve lisansüstü mezunu bireylere nispeten daha düşüktür. Meslek gruplarının analizi sonucunda, esnafların öğrencilere göre, öğrencilerin de işverenlere göre sosyo-kültürel etkileri nispeten daha olumsuz algıladığı belirlenmiştir. Çeşitli meslek gruplarına yönelik çeşitli turizm faaliyetleri gerçekleştirilerek turizm algıları değiştirilebilir.

Genel olarak değerlendirmek gerekirse, yerel halkın turizme yönelik genel algıları olumludur ve bu algı Arap turist profiline göre farklılık göstermemektedir. Ancak turizmin etkilerine yönelik alt boyutlar irdelendiğinde sosyo-kültürel ve ekonomik etki algısı Arap turist profiline göre farklılık göstermektedir. Bu noktada Arap turistlerin yaşayış tarzları, rahat davranışları ve hijyene çok fazla önem vermemeleri

yerel halkın sosyo-kültürel olarak ters düşmelerine ve turizm sektörünü olumsuz algılamalarına neden olmaktadır. Yöre halkının olumsuz tutum içerisinde olması il turizminin geleceğini ve daha sonraki seyahatlerin seyrini olumsuz bir şekilde etkileyebilir. Dolayısıyla, yerel halka Arap turist seyahatlerinin turizmin gelişimi ve bölge ekonomisi için ne denli önemli olduğuna yönelik bilgilendirmeler yapılmalıdır. Turizm gelişme planlarına her yaştan halk dahil edilmelidir. Medya aracılığıyla ve çeşitli etkinlikler ile yerel halk turist etkileşimi sağlanmalıdır.

Çalışma sonuçlarının, yöredeki merkezi ve yerel kurum ve kuruluşların turizm gelişim planlarında yol gösterici olacağı düşünülmektedir. Turizmin kaliteli bir şekilde sürdürülebilirliğinin sağlanmasında yerel halkın algı ve tutumunun kilit rol oynadığı unutulmamalıdır. Bununla birlikte, gelecekteki çalışmaların yöre turizmini hem arz hem de talep yönlü ele alması, il turizmini genel hatlarıyla ortaya koyarak daha iyi değerlendirme yapılmasını sağlayabilir. Ayrıca, yerel halkın turizm algısında demografik özellikler dışında memnuniyet, motivasyon, kişisel fayda gibi değişkenler incelenebilir. Yine bölgelere yönelik yapılan algı çalışmaları sistemli olarak belirli zamanlarda yapılarak algının değişip değişmediği ya da turizmin gelişimiyle bir paralellik gösterip göstermediği irdelenebilir. Son olarak, yerel halkın turizm algısını genellikle nicel yöntemlerle ölçülmeye çalışılmıştır. Boşlukları tamamlamak adına nitel yöntemler kullanılarak derinlemesine veriler elde edilebilir.

Kaynakça

- Akova, O. (2006). Yerel halkın turizmin etkilerini algılamalarına ve tutumlarına yönelik bir araştırma. *Akademik İncelemeler Dergisi*, 1(2), 77-109.
- Alaeddinoğlu, F. (2007). Van halkının turisti ve turizmi algılama şekli. *Coğrafi Bilimler Dergisi*, 5(1), 1-16.
- Alaeddinoğlu, F. (2008). Sivas kentinde halkın turiste ve turizme bakışı. *Uluslararası İnsan Bilimler Dergisi*, 5(2), 1-23.
- Andereck, K. L. ve Vogt, C. A. (2005). The Relationship between residents' attitudes toward tourism and tourism development options. *Journal of Travel Research*, 39, 27-36.
- Baldıran, Ş. ve Ulubay, A. (2008). Karadeniz Bölgesi. G. Aktaş (Ed.), *Türkiye turizm coğrafyası* içinde. (ss. 371-425), Detay Yayıncılık.
- Batı Akdeniz Kalkınma Ajansı. (Kasım 2013). *Körfez turizm pazarına giriş stratejileri*. 15 Aralık 2020 tarihinde <https://www.kalkinmakutupkanesi.gov.tr/assets/upload/dosyalar/32034768862650korfez-turizm-stratejileri.pdf> adresinden erişildi.
- Bertan, S. (2009). Turizmin çevre üzerinde yarattığı etkiler: Pamukkale örneği. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 20(2), 204-214.
- Bertan, S. (2010). Pamukkale'deki yöre halkının turizmi desteklemesi ile turizmin sosyo-kültürel etkileri arasındaki ilişki. *International Journal of Economic and Administrative Studies*, 2(4), 83-92.
- Bilim, Y. ve Özer, Ö. (2013, 14 Kasım). *Yerel halk gözüyle Konya'da turizmin önemi ve ekonomik, sosyal, çevresel etkileri [Bildiri sunumu]*. Ulusal KOP Bölgesel Kalkınma Sempozyumu, Konya.
- Bogenç, B. (2018). *Trabzon'a gelen Arap turistlerin tüketici davranışlarını belirlemeye yönelik bir araştırma* [Yüksek Lisans Tezi]. Karadeniz Teknik Üniversitesi.
- Brida, J. G., Osti, L. ve Faccioli, M. (2011). Resident's perception and attitudes towards tourism impacts. *Benchmarking: An International Journal*, 18(3), 359-385.
- Canalıoğlu, M.V. (1992). *Dünya Talebinde Ülkemizin ve Doğu Karadeniz Bölgesi'nin Yeri*. Doğu Karadeniz Turizmi Konferans-Workshop, Turizm Bakanlığı, Turizm Eğitimi Genel Müdürlüğü, 159-164.
- Cavus, Ş. ve Tanrısevdi, A. (2003). Residents' attitudes toward tourism development: a case study in Kusadası, Turkey. *Tourism Analysis*, 7(3-4), 259-269.
- Chen, J. S. (2001). Assessing and visualizing tourism impacts from urban residents' perspectives. *Journal of Hospitality and Tourism Research*, 25(3), 235-250.
- Çeken, H., Özdemir Yılmaz, G. ve Ertürk, N. (2018). Arap ülkelerinden gelen turistlerin etkilerine yönelik yerel halkın algısı: Sapanca örneği. *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 20(1), 401-414.
- Doğan, H. ve Üngüren, E. (2012). Yerel halkın Isparta turizmine yönelik görüşleri üzerine bir araştırma. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 1, 103-122.

- Doğu Karadeniz Kalkınma Ajansı. (2015). *Doğu Karadeniz Bölgesinde Arap turizmi: Mevcut durum ve geliştirme stratejisi raporu*. Doğu Karadeniz Kalkınma Ajansı. 05 Mayıs 2020 tarihinde http://www.doka.org.tr/pdf/#dosyalar/publication/page_47/1426753002Arap_Turizm_RAporu_son29.12.pdf adresinden erişildi.
- Duran, E. ve Özkul, E. (2012). Yerel halkın turizm gelişimine yönelik tutumları: Akçakoca örneği üzerinden yapısal bir model. *International Journal of Human Sciences*, 9(2), 500-520.
- Düzgün, İ. ve Ödemiş, M. (2020). Arap turistlerin Doğu Karadeniz Bölgesi'ne ekonomik katkılarını belirlemeye yönelik bir araştırma. *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 19(1), 109-123.
- Dyer, P., Aberdeen, L. ve Schuler, S. (2003). Tourism impacts on an Australian indigenous community: A djabugay case study. *Tourism Management*, 24, 83-95.
- Gülüm, K. ve Boz, M. (2014). Çanakkale'de turizmin ekonomik, sosyo-kültürel ve eğitimsel etkileri üzerine yerel halkın görüşleri. *Route Educational and Social Science Journal*, 1(2), 1-10.
- Güneş, E. ve Alagöz, G. (2018). Yerel halkın turizm algısı: Erzincan'da bir araştırma. *Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 15, 409-442.
- Güneş, N. (2014). *Yerel halkın turizm algısı ve turizme katılımı: Antalya Konyaaltı ve Kepez ilçeleri örneği* [Yüksek lisans tezi]. Akdeniz Üniversitesi.
- Gümüş, N. ve Özüpekçe, S. (2009). Foça'da turizmin ekonomik, sosyal, kültürel ve çevresel etkilerine yönelik yerel halkın görüşleri. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 6(2), 398-417.
- Inbarakan, R. ve Jackson, M. (2006). Resident attitudes inside victoria's tourism product regions: A cluster analysis. *Journal of Hospitality and Tourism Management*, 13(01), 59-74.
- Işık, C. ve Çalkın, Ö. (2016). Yerel halkın turizm algısı: TRA2 bölgesi analizi. *IUJEAS*, 1(2), 19-48.
- Köse, İ. (2013). *Sekiz İklim, Sekiz Şehir Karadeniz*. Harman Yayıncılık.
- Kuvan, Y. ve Akan, P. (2005). Residents' attitudes toward general and forestrelated impacts of tourism: The case of Belek, Antalya. *Tourism Management*, 26(5), 691-706.
- Mansuroğlu, S. (2006). Turizm gelişmelerine yerel halkın yaklaşımlarının belirlenmesi: Akseki/Antalya örneği. *Akdeniz Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, 19(1), 35-46.
- Oztürk, A.B., Ozer, O. ve Caliskan, U. (2015). The relationship between local residents' perceptions of tourism and their happiness: A case of Kusadasi, Turkey. *Tourism Review*, 70(3), 232-242.
- Özdemir, M. A. ve Kervankıran, İ. (2011). Turizm ve turizmin etkileri konusunda yerel halkın yaklaşımlarının belirlenmesi: Afyonkarahisar örneği. *Marmara Coğrafya Dergisi*, 24, 1-25.
- Park, K., Lee, J. ve Timothy, J. L. (2017). Residents' attitudes toward future tourism development in terms of community well-being and attachment. *Asia Pacific Journal of Tourism Research*, 22(2), 160-172.
- Saatçı, G. ve Güdü Demirbulat, Ö. (2019). Assessments of the prejudices of the Arab tourists against Turks: An example of Eastern Black Sea Region. *Journal of Turkish Tourism Research*, 3(3), 660-675.
- Sezer, B., Küçükaltan, D. ve Çakır, A. (2013). Edirne-Çamlıca Beldesi'nde kırsal turizm ve turizm algısı. *Uluslararası Sosyal ve Ekonomik Bilimler Dergisi*, 3(2), 46-54.
- Tanburacı, M. ve Mancı, A. R. (2020). Yerel halkın turizme bakış açısı: Şanlıurfa örneği. *Türk Turizm Araştırmaları Dergisi*, 4(3), 2924-2944.
- Teye, V., Sirakaya, E. ve Sönmez, F.S. (2002). Residents' attitudes toward tourism development. *Annals of Tourism Research*, 29(3), 668-688.
- Trabzon İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü. (2021). 28 Mayıs 2021 tarihinde <https://trabzon.ktb.gov.tr/>, adresinden erişildi.
- Trabzon Valiliği İl Planlama ve Koordinasyon Müdürlüğü. (2015). *Trabzon il planı (2015-2023)*. Trabzon Valiliği. 07 Ocak 2021 tarihinde http://www.trabzon.gov.tr/kurumlar/trabzon.gov.tr/trabzonilplani2015_2023.pdf. adresinden erişildi.
- Trabzon Valiliği. (2021). 21 Şubat 2021 tarihinde <http://www.trabzon.gov.tr/ilcelerimiz> adresinden erişildi.
- Türkay, O. ve Atasoy, B. (2021). İten ve çeken faktörlerin destinasyon memnuniyetine etkileri: Yayla ve şehir turizmine katılan Arap turistler üzerine bir araştırma. *Turizm Akademik Dergisi*, 8 (1), 61-76.

- Türker, G. Ö. ve Türker, A. (2014). Yerel halkın turizm etkilerini algılama düzeyi turizm desteğini nasıl etkiler: Dalyan destinasyonu örneği. *Electronic Journal of Vocational Colleges*, 81-98.
- Um, S. ve Crompton, J.L. (1987). Measuring resident's attachment levels in a host community. *Journal of Travel Research*, 26(1), 27-29.
- Uslu, A. ve Kiper, T. (2006). Turizmin kültürel miras üzerine etkileri: Beypazarı/Ankara örneğinde yerel halkın farkındalığı. *Tekirdağ Ziraat Fakültesi Dergisi*, 3(3), 305-314.
- Ünlüöner, K. ve Özekici, Y.K. (2017). Yeni gelişen destinasyonlarda turizm algısı: Yozgat ili üzerine bir alan araştırması. *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 5(4), 466-488.

Etik kurul onayı

Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi bilimsel araştırma ve yayın etik kurulu tarafından 29.12.2020 tarih ve 2020/101 sayılı etik kurul onayı alınmıştır.

Araştırmacıların katkı oranı beyanı

Çalışmaya 1. yazar %70, 2. yazar %30 oranda katkı sağlamıştır.

Çıkar çatışması beyanı

Bu çalışmada herhangi bir potansiyel çıkar çatışması bulunmamaktadır.